

Het woord *heide* in de naam Hietbrink

Martin H. Hietbrink

Samenvatting

De naam Hietbrink is een samenstelling van het dialectwoord hiet voor heide en van het Standaard Nederlandse brink. Tot voor kort was van heide ook nog een andere dialectale variant in omloop: hede. Deze drie heide-woorden zijn bewaard gebleven in de namen Heidebrink, Heetbrink en Hietbrink. De nu volgende bespreking van de taalgeschiedenis van heide en zijn varianten maakt duidelijk dat deze heide-woorden uiteindelijk alle zijn voortgekomen uit het Oudgermaanse haithi, waaruit in de periode van het Oudnederlands eerst de vormen heide en hede zijn ontstaan, en vervolgens in het Middelnederlands de variant hiet. Deze laatste vorm is nooit erg succesvol geweest en leeft vandaag de dag vrijwel alleen nog maar voort in straat- en familienamen. In dit opzicht lijkt het gebied van de Oude IJssel en de Liemers, gelegen in zuidelijke Achterhoek, een intrigerende uitzondering te vormen.

De taalgeschiedenis van *hiet*

Volgens de gegevens van de familiestamboom gaat het spoor van mijn voorouders terug tot 1615, maar voeren we pas sinds 1811 officieel de naam Hietbrink. Voorheen was de naam eerst Smeenk en daarna Pepelenbos. Begin 19e eeuw viel Nederland onder het gezag van de Franse keizer Napoléon, die verordonneerde dat in verband met de door hem gewenste invoering van een Burgerlijke Stand iedere Nederlander een erfelijke familienaam moest hebben. Mijn voorouders hebben toen gekozen voor de naam van de boerderij *Het Hietbrink* waar zij sinds 1785 woonden, nadat mijn voorvader Aalbert Asink Pepelenbos daar naartoe was verhuisd. Hietbrink een verkorte aanduiding voor ‘afkomstig van Het Hietbrink’ en behoort daarmee tot de categorie adresnamen.

Uit het feit dat ooit is gekozen voor juist deze naam en niet voor *Heidebrink*, bijvoorbeeld, kan worden afgeleid dat de boerderij gesticht moet zijn in een tijd dat ‘heide’ ter plaatse *hiet* werd genoemd. Probleem is alleen dat Gorssel in het noordelijke deel van de Achterhoek ligt, uitgerekend het gebied waar volgens het *Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse Dialecten (WALD)* in ieder geval tegenwoordig niet *hiet* maar *heet* de gebruikelijke naam is voor ‘heide’.¹

Aan de hand van de taalgeschiedenis van *heide* zal ik nu laten zien hoe en wanneer *heet* en *hiet* zijn ontstaan, en wat er te zeggen valt over het gebruik van meer in het bijzonder *hiet* in de Achterhoek en daarbuiten. Tot slot wijd ik nog een enkel woord aan de taalgeschiedenis van *brink*, het tweede deel van mijn familienaam.

Vooruitlopend op de details van de complexe taalgeschiedenis van *heet* en *hiet* kan om te beginnen worden gesteld dat het allebei varianten zijn van het Standaard Nederlandse *heide* en dus niet los gezien kunnen worden van de taalgeschiedenis van *heide*. Volgens de *Etymologiebank* komt *heide* in de eerste helft van de 13^e eeuw voor het eerst in Middelnederlandse schriftelijke bronnen voor, nadat eerder in diezelfde eeuw ook *hede* was verschenen:

Mnl. eerst in eigennamen, bijv. Rolin te hede ‘Rolin van der Heiden’ [1210], heide ‘onbebouwde zandgrond’ in achter bosche ende achter heiden [1265-7]².

Volgens diezelfde database komen behalve in het Nederlands ook in andere Germaanse talen heide-woorden voor die allemaal qua woordvorm een duidelijke onderlinge overeenkomst vertonen.

heide*, hei [plant, grond met heideplant begroeid] {heide, hede, hei(e) [heide, vlakte, heideplant] 1201-1250} oudsaksisch hetha [heide], middelnederduits heide, hede [heide, grond], oudhoogduits heida [heideplant], oudengels hæð (engels heath) [heide], oudnoors heiðr [hoogvlakte], gotisch haiþi [veld] [...].

Al deze heide-woorden kunnen dan ook tot dezelfde oorsprong herleid worden, en wel tot het Oudgermaanse *háiþi*, zoals dat, naar men aanneemt, in het Gotisch nog bewaard is gebleven en waarin het teken þ staat voor de slotmedeklinker

---

¹ A.H.G. Schaars, *Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse Dialecten. De Mens en de Wereld B*. Winterswijk: Staring Instituut 1989.

² Sijs, Noline van der (samensteller) (2010), *Etymologiebank*, op <http://etymologiebank.nl/>

van het hedendaagse Engelse *heath*. Voor de duidelijkheid zal ik dit woord verder aanduiden als *haithi*.

Hoe moeten we ons het veranderingsproces voorstellen waarbij uit het Oudgermaanse *haithi* de Nederlandse *heide* en *hede* zijn ontstaan? Om te beginnen is op een zeker moment de th in een d veranderd en verder heeft er een omzetting plaatsgevonden van de stamklinker ai in ofwel een ei ofwel een e. Het verschil in uitkomst van deze verandering hangt samen met de aard van de klinker in de volgende lettergreep. Als de eindklinker een i is, zoals in het oorspronkelijke woord, ontstaat een woord met een stamklinker ei, zoals in *heide*:

1. haithi > heide

Maar als de oorspronkelijke eindklinker i was verzwakt tot een e of een a, zoals in het Oudsaksische *hetha*, bijvoorbeeld, werd de vorming van de stamklinker ei geblokkeerd, hetgeen resulteerde in een stamklinker e op, zoals in *hede*:

2. haithi > hetha > hede

Het Oudsaksisch heeft een sterke invloed gehad op het Nedersaksisch, het dialectgebied waarvan ook het Achterhoeks deel uitmaakt en waarop het in de inleiding genoemde *Online Nedersaksisch woordenboek* betrekking heeft.

Uit de *hede*-variant ontstaan in het Middelnederlands van het begin van de 13^e eeuw nieuwe varianten, een ontwikkeling die samenhangt met het feit dat de stamklinker van *hede* aanvankelijk werd niet werd uitgesproken zoals je afgaande op de spelling zou verwachten. In eerste instantie werd deze stamklinker namelijk uitgesproken met een korte e, zoals de klinker van het Standaard Nederlandse voegwoord en, daarna met een korte i, zoals de klinker van het voorzetsel in, om tenslotte uit te komen bij de uitspraak met een lange i, zoals de klinker van iets.³ Toegepast op *hede* kan dan worden aangenomen dat de uitspraak van *hede* de volgende stadia heeft doorlopen - waarbij ik voor de omschrijving van de uitspraak vierkante haken gebruik en afzie van het gebruik van fonetische tekens:

3. [hède] > [h_ide] > [hi_ede]

---

³ Volgens Van Bree (2016) deed die ontwikkeling in het Hollandse dialect vooral voor in woorden met een stam gevolgd werd door een dentale medeklinker, zoals in *heide* en *hede* het geval is.

Let wel dat dit veranderingsproces zich in het uitgestrekte gebied van de Nederlanden niet overal gelijktijdig zal hebben voltrokken. Er moeten regio's zijn geweest waar sommigen dit woord uitspraken als [hède], terwijl elders de meer vooruitstrevenden [hidde] zeiden, terwijl je de echte progressieven kon herkennen aan hun uitspraak [hiede].

Aanvankelijk komt geen van deze uitspraakvarianten overeen met de manier waarop wij in het hedendaags Nederlands het woord *hede* zouden uitspreken. Pas in de 16e eeuw van Renaissance is deze uitspraak door toedoen van de “standaardiseerders”, zoals ze door Van Bree in een bericht aan mij worden genoemd, veranderd. Zij hebben toen besloten [hède] en [hidde] te laten opgaan in [héde], uit te spreken als het Standaardnederlandse *heden*. Pas op dat moment kwam de spelling van *hede* overeen met de uitspraak [héde].

Deze ingreep van de standaardiseerders liet overigens de ie-varianten ongemoeid en dus bleef de uitspraak [hiede] ongewijzigd. Volgens Van Bree (2016, p. 266) hangt dat samen met het feit dat het uitspraakverschil tussen enerzijds de è en de (korte) i en anderzijds de (lange) ie te groot was om de ie ook te laten samenvallen met een (lange) é.⁴

Die ontwikkeling roept de vraag op in hoeverre de uitspraak met een ie-achtige klank heeft geleid tot een andere spelling van *hede*. Dat blijkt inderdaad het geval te zijn, zij dat daarvan slechts sporadisch voorbeelden zijn te vinden (maar dat kan samenhangen met de beperkte beschikbaarheid van tekstmateriaal). Enige evidentie voor het aanpassen van de spelling aan de ie-uitspraak is zelfs al vroeg in het Middelnederlands te vinden. Bijvoorbeeld in het 13^e-eeuwse corpus Gysseling, een verzameling van ambtelijke teksten, afkomstig het zuidwesten van ons taalgebied, en dus ook uit het Vlaams, en dat laatste is interessant omdat wordt aangenomen dat het (West-Vlaams een vergelijkbare klankontwikkeling heeft ondergaan als het Nedersaksisch.⁵

In dat corpus zijn twee gevallen te vinden van [hiede] met een als een i geschreven stamklinker, waarbij één ervan de beginconsonant h is weggefallen, zoals wel vaker is gebeurd, bijvoorbeeld in de plaatsnaam Ede (<Hede).⁶

---

⁴ Cor van Bree, *Leerboek voor de historische grammatica van het Nederlands. Deel 1: Gotische Grammatica. Inleiding, Klankleer*. (2016) <http://hdl.handle.net/1887/38870>

⁵ Zie J. Van Loon. *Historische fonologie van het Nederlands*. 2014, p. 122-123. Zie ook Van Bree (2016, p. 264)

⁶ <http://gysseling.corpus.taalbanknederlands.inl.nl/gysseling/page/search> De feitelijke uitspraak van deze i-klank is ongewis. Dat kan zowel een korte als een lange *i* zijn. Van belang is alleen dat het een ie-achtige klank moet zijn geweest..

4. Gent 1280:   hiden, iden

Het 14e-eeuwse *Corpus Van Reenen-Mulder* levert als schrijfvarianten van ‘heide’ vergelijkbare varianten op als in het *Corpus Gysseling*.⁷ In dat laatste corpus heb ik, naast veel voorkomens van het type *ide*, een dubbelzinnige vorm omdat deze ook als de eigenaam *Ide* voorkomt, in ieder geval één duidelijk voorbeeld gevonden, waarvan de stamklinker volgens de scribent met een duidelijk ie-achtige klank werd uitgesproken:

5. 1307 Axel (Zeeuws-Vlaanderen)   hiden⁸

Vermoedelijk zijn deze schrijfvarianten beoordeeld als te incidenteel om te worden opgenomen in de *Geïntegreerde Taalbank (GTB)*.⁹

De tot nu toe gevonden voorbeelden van een spelling met een ie-klank zijn afkomstig uit het zuidwesten van het Nederlandse taalgebied. Tot nu toe heb ik daarvan in Oost-Nederlandse dialecten nog geen voorbeelden uit diezelfde tijd gevonden. Dat soort voorbeelden moeten er wel geweest zijn, getuige het feit dat op de vernieuwde website van de *Nederlandse Familienamen Bank* twee vermeldingen van de familienaam *Hietbrink* staan, met een als een *ie* geschreven stamklinker en afkomstig van Nedersaksisch gebied. Het zijn de twee eerste voorkomens van deze naam en ze dateren van de 15^e-eeuw.¹⁰

6. Bergh   1417   Ten Hiedbrinke

7. Almelo   1480   Hietbrink

Ik sluit dit summiere overzicht af met een zeer opvallende hedendaags voorkomen van *hiede*, afkomstig uit Braamt, dat evenals het zojuist genoemde Bergh, gelegen is in de Liemers, de zuidelijke regio van de Achterhoek.¹¹

8. De Hiedenbrinkstraat

Het interessante van dit laatste voorbeeld is dat de woordvorm *hiede* in mijn analyse een taalhistorisch voorstadium vertegenwoordigt van de verkorte vorm *hiet*, een ontwikkeling die verderop aan de orde zal komen. Overigens heeft Van

---

⁷ <http://www.diachronie.nl/corpora/crm14>

⁸ “Iigghende bi der hiden”. (oorkonde I640r32701)

⁹ Zie <http://gtb.inl.nl/iWDB/search?actie=article&wdb=VMNW&id=ID80582&lemmodern=heide>

¹⁰

http://www.cbgfamilienamen.nl/nfb/detail_naam.php?gba_naam=Hietbrink&nfd_naam=Hietbrink&info=documentatie&operator=bw&taal. Informatie oorspronkelijk afkomstig van B.J. Hekket, *Oost-Nederlandse Familienamen*

¹¹ <https://www.google.nl/maps/>

der Sijs mij terecht laten weten dat je je moet afvragen hoe *hiede* al die eeuwen heeft kunnen trotseren!

Voor wat betreft de ontwikkeling van *hiede* naar *hiet* gaan we terug naar de periode van het Middelnederlands. Volgens Van Bree (2016, p. 214) viel in de 14^e eeuw de onbeklemtoonde eindklinker e weg van tweelettergrepige woorden als *heide*, *hiede* en *heede*, hetgeen tot gevolg had dat de d van deze woorden een eindmedelinker werd. Eenmaal in die positie werd deze stemhebbende medeklinker vervolgens stemloos uitgesproken. (Vandaar dat de naam Hietbrink van de voorbeelden 6 en 7 hierboven pas in de 15^e eeuw voor het eerst opduikt!)

9. a.	heide	>	heid	>	heit
b.	hede	>	heed	>	heet
c.	hiede	>	hied	>	hiet

Van der Sijs wijst mij erop dat woorden die eindigen op de lettergreep -de een bijzondere positie hebben. Bij dat soort woorden valt in het algemeen ofwel de medeklinker -d- weg en blijft ofwel de eindklinker -e behouden, ofwel komt de hele lettergreep -de te vervallen.¹² Vandaar dat *hei* bestaat naast *heide*, *slee* naast *slede* en *wei* naast *weide*. Elders wijst zij er ook op dat er “in ieder geval een algemene regel lijkt te bestaan dat de slot-e meestal is behouden na een *d*” (Van der Sijs 2004, p. 430).¹³ Met andere woorden, de door mij in (9) geschetste ontwikkeling komt volgens haar niet algemeen voor.

Dat neemt niet weg dat we hierboven hebben gezien dat de verkorte vorm *hiet* al in de 15^e eeuw in de familienamen *ten Hiedbrinke* en *Hietbrink* voorkomt. En dat is toch wel een aanwijzing dat deze verkorte vorm toentertijd toch voldoende in omloop moet zijn geweest om te worden gebruikt voor deze naamgeving. Ook de verkorte vormen van respectievelijk *heide*, *hede* en *hiede* zijn tot vandaag de dag bewaard gebleven in familienamen als:

10. Heitbrink, Heetbrink en Hietbrink

Niettemin benadrukken zowel Van der Sijs als Van Bree dat in het Nedersaksisch de *hede*-variant steeds dominant is geweest, en dat de *hiede*-variant ten opzichte daarvan marginaal moet zijn geweest. Wel zegt Van Bree te verwachten dat vormen met een stamklinker ie in het noorden van Overijssel

---

¹² Dit is alleen wel een ontwikkeling die zich al in het Oudnederlands had voltrokken, want naast *heide* en *hede* duikt aan het begin van de 13^e eeuw ook de verkorte vorm *hei* op het in hierboven gegeven lijstje van de Etymologiebank.

¹³ Zie hiervoor ook Van Bree (2016, p. 214).

zullen voorkomen. Dat laatste kan een verklaring zijn voor het hierboven vermelde voorkomen van de familienaam Hietbrink in Almelo (zie voorbeeld 7), in welk verband kan ook gewezen worden op de straatnaam De Hietbrink in Emmen (zie voorbeeld 12a verderop).

In dat opzicht vormt het gebied van de Zuidelijke Achterhoek een duidelijke uitzondering, in die zin dat *hiet* vooral in dat gebied wordt gesignaleerd. Afgaande op de gegevens van het WALD komt deze heide-variant nu nog steeds voor in de Liemers, een gebied ten zuiden van het stroomgebied van de Oude IJssel, dat overigens pas sinds 1815 deel uitmaakt van ons grondgebied en misschien om die reden een bijzondere plaats inneemt in de dialectgeschiedenis van *hiede/hiet*.¹⁴

Van Bree wijst mij er in een mail op dat het gebied van de Grote Rivieren altijd open heeft gestaan voor invloeden uit het westen van ons land, waar juist *ie*-varianten aanvankelijk gebruikelijker waren.¹⁵ Aangezien in de 17^e en de 18^e eeuw deze *ie*-varianten in het westen sociaal niet langer werden geaccepteerd, is het niet uitgesloten dat deze negatieve connotatie het toch al marginale gebruik van *hiet* in plaats van *heet* in het oosten van ons land verder heeft teruggedrongen.¹⁶

Zelfs als dat de marginale positie van *hiet* in de Achterhoek en Overijssel zou kunnen verklaren, dan nog blijft staan dat de Liemers zich aan die ontwikkeling lijkt te hebben onttrokken. Opvallend is dat bestudering van de locaties van het WALD (1989, pp. 258-259) leert dat *hiet* wordt gebruikt in plaatsen die in de omgeving van waterwegen liggen en dat behalve de regio van de Oude IJssel ook enkele locaties worden genoemd aan de Gelderse IJssel, zowel in zuidelijke als in noordelijke richting. In verband hiermee is het misschien relevant op te merken dat de Hietbrink-boerderij van mijn familie ooit ten westen van Harfsen heeft gestaan, op ongeveer 15 km afstand van de voormalige Hanzestad Deventer.¹⁷

---

¹⁴ Het was een van de uitkomsten van het Congres van Wenen waar na de val van Napoléon afspraken zijn gemaakt over onder meer het Nederlandse grondgebied..

¹⁵ Zie noot 3 hierboven.

¹⁶ “De *ie*-vormen zijn goed bekend uit de Hollandse kluchten van de 17e, 18e eeuw, in de taal van boeren en buitenlui die met die vormen als *boers* werd gekenschetst. In Bredero’s Klucht van e Koe vinden we: *ien*, *gien*, *giesten* ‘geesten, vrolijke kwanten’, (*ick*) *mien*, *miest*. In sommige dialecten, bijvoorbeeld het Katwijks en het Schevenings, kunnen we deze *ie*-vormen nog terugvinden. Ze komen ook in toponiemen voor, bijvoorbeeld in een straatnaam als De Mient (Rotterdam).” (Van Bree 2016, p. 266)

¹⁷ Toeval of niet, maar uitgerekend in Deventer heeft tot eind 19e eeuw een hoogoven gestaan die het ijzeroer verwerkte dat sinds de ijzertijd op veel plaatsen in Oost-Nederland, zowel in de Achterhoek en Overijssel, werd

Het hier in grote lijnen geschetste beeld lijkt te worden bevestigd door de stille getuigen die tot de dag van vandaag te vinden zijn in allerlei straatnamen.

12. a. De Hietbrink (straatnaam in Emmen)
- b. De Hietweideweg (in Twello, ten zuiden van Deventer)
- c. De Hietweide (basisschool aan gelijknamige weg)
- d. Het Hietveld (zorginstelling in Beekbergen, bij Apeldoorn)

Met het inventariseren van deze stille getuigen van de *hiet*-variant in de Achterhoek en daarbuiten sluit ik dit summiere taalhistorische overzicht af. Deze geschiedenis pretendeert niet meer te zijn dan een ruwe schets van de ontwikkeling van *haithi* via *hede*, *hidde*, *hiede* naar *hiet*. Het koppel *hiede/hiet* was de laatste loot aan de stam van de verschillende heide-varianten en is waarschijnlijk alleen betrekkelijk succesvol geweest in de omgeving van belangrijke waterwegen, maar uiteindelijk in de vergetelheid geraakt. Zeer interessant is de positie hierin van de zuidelijke Achterhoek, waar het is alsof *De Hiedenbrinkstraat* in Braamt een relict uit lang vervlogen tijden levend houdt.¹⁸

Varianten van de familienaam Hietbrink

En tot slot nog dit. In de *Familienamenbank* heb ik de volgende varianten gevonden van samenstellingen met *brink*:¹⁹

13. Heetbrink, Heibrink, Heidebrink, Heitbrink, Heijtbrink en Hietbrink

Deze database is tot stand gekomen op basis van de gegevens van een peiling uit 2007. Van al de varianten van mijn familienaam blijkt Hietbrink in die tijd verreweg de meeste vertegenwoordigers te hebben:

14.a.	Hietbrink	599
b.	Heitbrink	153
c.	Heibrink	52

---

gewonnen en dus voor die regio lange tijd van groot economisch belang is geweest. (Dat geldt trouwens ook voor de Liemers!) Maar ik moet toegeven niet te weten in hoeverre die economische activiteit en daaruit voortvloeiende handels- en dus ook taalcontacten op zich iets kunnen verklaren over de verspreiding van *hiet*. Maar het kan wellicht een aanknopingspunt zijn voor verder onderzoek.

¹⁸ Zie het eWND voor een overzicht van de talloze varianten van 'heide' in de Nederlandse dialecten.

¹⁹

http://www.cbgefamilienamen.nl/nfb/detail_naam.php?gba_naam=Hietbrink&nfd_naam=Hietbrink&info=documentatie&operator=bw&taal=

- d. Heidebrink 35
- e. Heijtbrink 17
- f. Heetbrink 16

Het relatief grootste aantal Hietbrinks blijkt te wonen in de gemeente Lochem (51) en de gemeente Berkelland (61). Lagere aantallen treffen we aan in de omliggende gemeenten Zutphen (21), Brummen (19), Deventer (21) en Hof van Twente (21). Aangezien bijna de helft van de personen met de familienaam Hietbrink wonen in Lochem en omgeving vormt dit gebied als het ware het heartland van de Hietbrink-familie. De oorspronkelijke Hietbrink-boerderij lag op de Gorsselse Heide, een gebied dat tegenwoordig valt onder de gemeente Lochem..!

En daarmee kom ik tot de wat paradoxale conclusie dat, ook al is het woord *hiet* in dat heartland niet meer in gebruik, het op de een of andere manier bekend zal zijn bij en dus moet voortleven in het taalbewustzijn bij de bewoners van de Achterhoek.

De taalgeschiedenis van *brink*

Voor de volledigheid nog een enkel woord over de taalgeschiedenis van het tweede deel van mijn familienaam. Het woord *brink* is vooral gebruikelijk in de oorspronkelijke Saksische gebieden. De Saksen zijn in de laat-Romeinse tijd de lage Landen binnengevallen. Wikipedia:

In Nederland bezetten de Saksen het gebied ten zuiden van de Friezen en ten noorden van de Franken. In het westen reikte hun leefgebied ongeveer tot het Gooi en in het zuiden tot de Rijn. Het regionale dialect dat hier gesproken wordt, wordt nog steeds aangeduid met Nederlands Nedersaksisch.

In het meest westelijke leefgebied van de Saksen is in het centrum van het Gooise Laren nog een Brink is te vinden. Bij Wikipedia staat te lezen waar *brink* voor staat:

De *brink* is van oorsprong de boerengebruiksruimte waar het vee werd verzameld, om daarmee als kudde naar de gemeenschappelijke weidegronden te gaan. De brink lag dan ook van oorsprong aan de rand van het dorp (vergelijk het Engelse brink = rand). We kennen zowel de

gemeenschappelijk gebruikte brinken als de brinken die slechts tot één boerderij behoorden. In de nieuwe tijd nam de bebouwing rond de brink toe, waardoor brinken zich steeds vaker binnen het dorp bevonden.

Bijgaande kaart geeft over overzicht van het Nedersaksische gebied en zijn dialecten :²⁰

En zo kan nu een wat nauwkeuriger omschrijving worden gegeven van de ‘betekenis’ van Hietbrink: ‘afkomstig van een boerderij bij een brink in een heidegebied.

De etymologie van *brink* mag dan volgens de Etymologiebank niet in alle opzichten geheel duidelijk zijn, maar dit woord wordt in ieder geval wel met het Indo-Europees in verband gebracht. Daarmee doet *brink* qua taalhistorische ouderdom dus niet onder voor *hiet*, en is het in dat opzicht een volwaardig deel van mijn familienaam.

Amsterdam, november 2016

martin.h.hietbrink@planet.nl

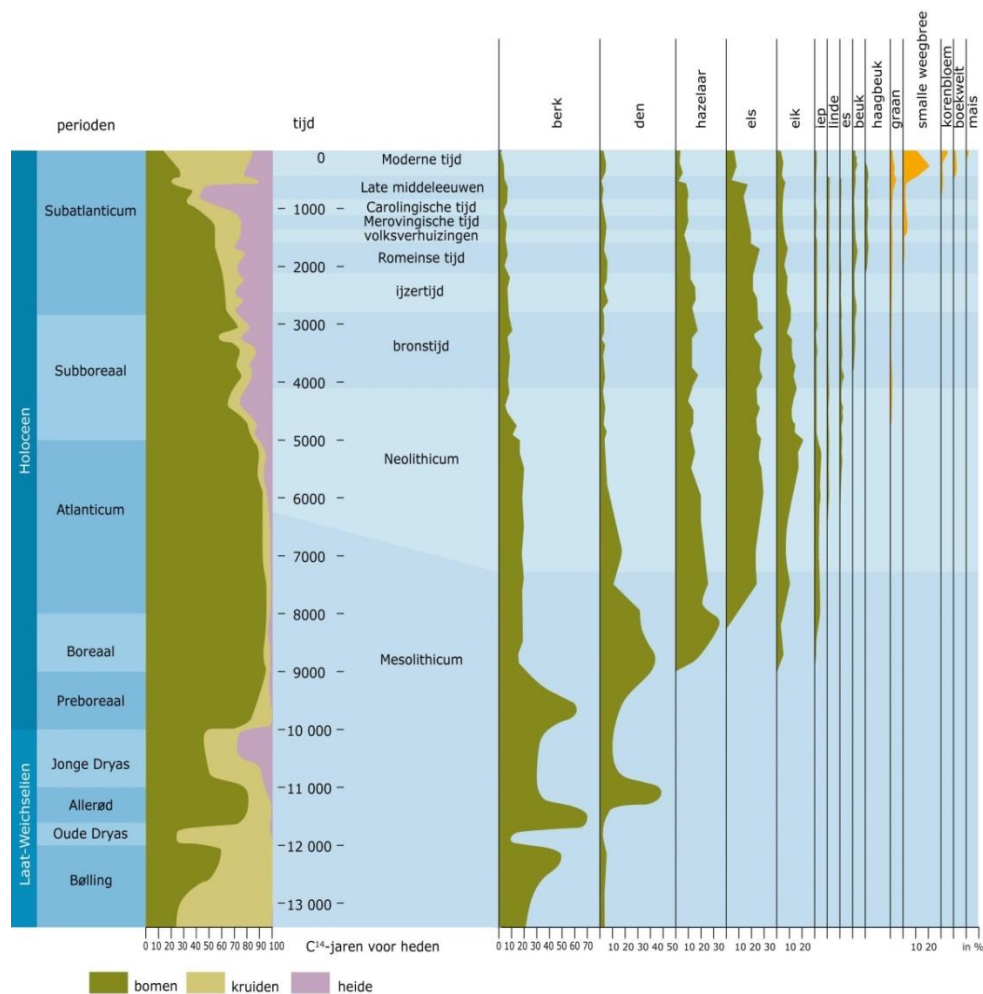
Voor het schrijven van deze taalgeschiedenis heb ik veel profijt gehad van de inhoudelijke op- en aanmerkingen die ik heb mogen ontvangen van prof. Dr. Nicoline van de Sijs, prof. Dr. Cor van Bree, prof. Dr. Piet van Reenen en Leendert Brouwer. Voor de wijze waarop ik hun commentaar heb verwerkt ben ik uiteraard zelf verantwoordelijk.

---

²⁰ https://nds-nl.wikipedia.org/wiki/Nedersaksies_woordenboek#/media/File:Nedersaksisch.png

Bijlage

Hierbij een kaart waarop de omvang van de heidevegetatie te zien is, zoals die met behulp van (geologisch) stuifmeelonderzoek in kaart is gebracht. Te zien is dat er in de Lage Landen al ver vóór de 13^e eeuw na Chr. een omvangrijke heidevegetatie bestond. Vanaf de Romeinse tijd heeft de heidevegetatie zich gestaag uitgebreid, om in de 2^e helft van het eerste millennium zelfs ongeveer de helft van de vegetatie van ons land uit te maken.²¹

²¹ Dr. Wim de Gans (2008), *ANWB Geologieboek van Nederland* (p.98)